

<https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-306-3-28>

УДК 336.2

Леся МАТВІЙЧУК

Хмельницький національний університет

<https://orcid.org/0000-0002-0974-2284>

e-mail: matvijchuk.lesya@gmail.com

Лариса ОЛІЙНИК

Донецький національний університет імені Василя Стуса

<https://orcid.org/0000-0002-3650-9891>

e-mail: olelora777@gmail.com

ПОДАТКОВЕ НАВАНТАЖЕННЯ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: МЕТОДИЧНИЙ АСПЕКТ

У статті досліджено наукові підходи до визначення рівня податкового навантаження підприємства, запропоновано авторський підхід, який базується на визначенні податкового навантаження за всіма податками, які фактично сплачує підприємство, враховує рівень сплати ЄСВ, а також рівень платіжної дисципліни підприємства та частки кредиторської /дебіторської заборгованостей за розрахунками з бюджетом. У ході дослідження проаналізовано зміни податкового законодавства та досліджено їх вплив на рівень податкового навантаження підприємств в умовах воєнного стану. Визначено, що поряд із лібералізацією податкового законодавства та зменшенням податкового тиску на рівні держави суб'єктам господарювання доцільно здійснювати оптимізацію й регулювання податкового навантаження шляхом розробки власної ефективної податкової політики. Наведено основні напрямки оптимізації податкового навантаження, що дозволить максимізувати прибуток підприємств та підвищити рівень їх фінансової стійкості.

Ключові слова: податкове навантаження, підприємство, податкова політика підприємства; методика оцінки; податкова політика держави

Lesia MATVIYCHUK

Khmelnytskyi National University

Larysa OLIINYK

Vasyl' Stus Donetsk National University

TAX BURDEN OF DOMESTIC ENTERPRISES IN CONDITIONS OF MARTIAL LAW: METHODOLOGICAL ASPECT

The article investigates scientific approaches to determining the level of tax burden of the enterprise, proposes an author's approach based on the determined tax burden on all taxes actually paid by the enterprise, takes into account the level of SSC payment, as well as the level of payment discipline and accounts payable. It is determined that insufficient attention to the level of tax burden of the enterprise and determining its impact on key parameters of financial and economic activities deprives businesses of competitive advantages in an unstable market environment. Reducing the tax burden on business will increase the working capital of enterprises, the formation of additional resources to overcome the challenges that arise now, ie will allow businesses to work and you yourself to rebuild the economy. In the course of the research the changes of the tax legislation are analyzed and their influence on the level of tax burden of enterprises in the conditions of martial law is investigated. It is determined that along with the liberalization of tax legislation and reduction of tax pressure at the state level, it is expedient for business entities to optimize and regulate the tax burden by developing their own effective tax policy.

The tax policy of enterprises should include: the choice of taxation system (general taxation system or simplified taxation system); determination of tax benefits and the possibility of their application at the enterprise; financial and economic transformation and diversification and changes in the tax burden of the enterprise (management of inventory balances; outsourcing of major and ancillary business processes; optimization of revenue and transfer parts of income to other legal entities or individuals - entrepreneurs who have less tax pressure; non-taxable resources such as repayable financial assistance, replenishment of authorized capital, leasing, profit generation in companies registered in jurisdictions with a more favorable tax system than Ukraine, in international transactions, provided the owner builds a chain of controlled transactions, etc.), as a whole for the enterprise (planning the amount of taxes, fees and mandatory payments in accordance with applicable regulations, rates and approved methods; modeling of tax bases for each individual tax or fee paid by the enterprise); development of a tax calendar; determining and evaluating the effectiveness of the developed tax policy and taxation system of the enterprise.

Key words: tax burden, enterprise, tax policy of the enterprise; evaluation methodology; tax policy of the state

Постановка проблеми у загальному вигляді

та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями

На сучасному етапі розвитку вітчизняні підприємства зіштовхнулися з новими викликами, які спричинені повномасштабною збройною агресією Російської Федерації. Суб'єкти господарювання зазнали значних збитків, багатьом підприємствам довелося зупинити свою діяльність, частина компаній змушені змінювати внутрішні процеси, скорочувати персонал, знаходити нові можливості для реалізації продукції та вчитися функціонувати в умовах невизначеності та соціально-економічної непередбачуваності. Переважна більшість підприємств перебувають в режимі боротьби за виживання, основною метою їх діяльності є пошук шляхів подолання кризової ситуації та по можливості збереження конкурентних переваг на цільових ринках. Також суб'єкти господарювання, які знаходяться у зоні бойових дій або на територіях, що

наближені до бойових дій були змушені переміщувати свої виробничі потужності в безпечні регіони, що загостило комплексні ризики. Підприємства мають обмежений доступ до ресурсів, в тому числі і до фінансових ресурсів. Ризики високої інфляції та порушення макрофінансової стабільності обмежили можливості щодо залучення зовнішніх фінансових ресурсів. За таких умов, питання оптимізації податкового навантаження стає одним з найважливіших завдань фінансового управління в контексті стабілізації діяльності підприємства. Недостатня увага до рівня податкового навантаження підприємства та визначення його впливу на ключові параметри фінансово-господарської діяльності позбавляє суб'єктів господарювання конкурентних переваг у нестійкому ринковому середовищі. Зменшення податкового навантаження на бізнес сприятиме збільшенню оборотних коштів підприємств, формуванню додаткових ресурсів на подолання викликів, які зараз виникають, тобто дозволить підприємствам працювати і ти самим відновлювати економіку країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Методичні аспекти визначення рівня податкового навантаження є об'єктом дослідження багатьох вітчизняних науковців. Так, А. Поддєрьогін [1] пропонує податкове навантаження розраховувати як відношення всіх податків, сплачуваних підприємством, до виручки від реалізації, включаючи виручку від іншої реалізації. О. Балашова [2] пропонує розраховувати податкове навантаження як відношення нарахованих податкових платежів у бюджет та позабюджетні фонди до суми отриманих підприємством коштів у звітному періоді за мінусом позикових коштів підприємства. Н. Гавриленко [3] податкове навантаження на діяльність суб'єкта господарювання розглядає в якості абсолютного показника як суму сплачених податків, зборів та платежів, а також виставлених претензій податковими органами. О. Буцька [4] у своїх дослідженнях зазначає, що загальна методика оцінки податкового навантаження на мікрорівні має враховувати співвідношення між сумою податкових витрат (як суб'єктів підприємництва, так і фізичних осіб) та суми скорегованих доходів (за мінусом непрямих податків). О. Новік [5] податкове навантаження розглядає як відношення загальної величини сплачених податків до результативних показників господарської діяльності, а саме до чистого прибутку. А. Соколовська [6] пропонує розраховувати податкове навантаження як функцію виробництва, що змінюється залежно від коливань витрат на матеріальні ресурси, оплату праці або амортизацію за допомогою абсолютного показника, що являє собою суму сума амортизації, оплата праці, єдиного соціального податку, податку на додану вартість та прибутку. В. Концева, Н. Антоненко, І Карлова [7] для оцінки податкового навантаження підприємства пропонують визначати аналітичні показники відповідно до категорії користувачів, їх потреб та доступу до аналітичної інформації про діяльність підприємства. Автори вважають, що набір показників для внутрішніх користувачів (менеджерів, власників) повинен бути розроблений на рівні підприємства та адаптований до податкових зобов'язань підприємства, тобто показники податкового навантаження доцільно розраховувати за всіма податками, які фактично сплачує підприємство. Для внутрішніх та зовнішніх користувачів-нерезидентів доцільно адаптувати розрахунок поширеного у міжнародній практиці показника – загальна ставка податків та обов'язкових платежів. Світовий банк (The World Bank Group) оцінює податкове навантаження підприємств за загальною ставкою податків та обов'язкових платежів (total tax and contribution rate), яка розраховується як відношення фактично сплаченого загального розміру податків та обов'язкових платежів до комерційного прибутку. Комерційний прибуток розраховується як виручка від продажів за вирахуванням вартості проданих товарів, заробітної плати бруто, адміністративних витрат, інших витрат, резервів плюс приріст капіталу (від продажу майна) за вирахуванням процентних витрат, плюс процентний дохід і мінус комерційна амортизація [8].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття

Віддаючи належне значному науковому доробку вчених, слід підкреслити, що проблема оцінювання рівня податкового навантаження на підприємства є досить складною та до кінця не вивченою. Аналіз досліджень та публікацій з цієї проблематики вказує на те, що запропоновані методики не мають єдиного підходу до визначення рівня податкового навантаження. Низка завдань концептуального, теоретико-методичного та практичного характеру залишається недостатньо вирішеними, що ускладнює процес визначення рівня податкового навантаження на вітчизняних підприємствах.

Дискусійність теоретичних положень та практична значимість результатів вимагає подальшого аналізу та вдосконалення методичних підходів до визначення рівня податкового навантаження підприємства в умовах динамічної зміни податкового законодавства.

Формулювання цілей статті

Метою роботи є дослідження наукових підходів до визначення рівня податкового навантаження підприємства, розробка власного підходу. Аналіз змін податкового законодавства та їх вплив на рівень податкового навантаження підприємства в умовах воєнного стану. Визначення напрямків оптимізації податкового навантаження для стимулювання діяльності вітчизняного бізнесу.

Виклад основного матеріалу

Податкове навантаження має надзвичайно велике значення як для економіки держави, так і для суб'єктів господарювання. Рівень податкового навантаження слугує індикатором ефективності податкової політики держави. Збалансований рівень податкового навантаження є ключовим фактором забезпечення належної динаміки практичної активності й зростання виробництва та економіки в Україні та виступає базисом для визначення необхідності проведення реформування вітчизняної системи оподаткування. Також, податкове навантаження відіграє важливу роль і в діяльності вітчизняних підприємств, оскільки від його розміру залежить здатність суб'єктів господарювання розширювати свою діяльність, збільшувати прибутковість та протистояти фінансовим труднощам.

Ефект впливу податків на економіку в цілому та на окремих її платників, пов'язані з економічними обмеженнями, що виникають у результаті сплати податків і відволікання коштів від інших можливих напрямів їх використання. Оптимальним вважають такий рівень податкового навантаження, який передбачає вилучення частини доходів економічних суб'єктів, що не перешкоджає їхньому розвитку, і водночас, що є достатнім для втручання держави в економічні процеси, необхідні для підвищення ефективності національної економіки в цілому. Завищене податкове навантаження може спричинити пригнічення виробництва, його тінізацію, зменшення податкових надходжень до бюджету країни [4, с.25].

Відсутність чітких методик та правил проведення оцінки рівня податкового навантаження призводить до значних втрат підприємства та прийняття хибних управлінських рішень.

Визначення податкового навантаження суб'єкта господарювання повинно базуватися на низці правил та організаційно-методичних тверджень, а саме:

1) визначення рівня податкового навантаження доцільно проводити за допомогою відносних показників, які характеризують не тільки загальні аспекти взаємозв'язку величини сумарних податкових нарахувань з іншими фінансовими показниками, але й індивідуальні (оцінка впливу окремих видів податків, платежів та зборів);

2) необхідно розмежовувати суми податкових зобов'язань за видами податків, враховувати приналежність податкових платежів до ідентифікації витрат або ж зобов'язань суб'єкта господарювання;

3) оцінка рівня податкового навантаження повинна здійснюватися шляхом порівняння величини податкових платежів та прирівняних до них зборів із ключовими параметрами фінансово-господарської діяльності (доходи, витрати, фінансові результати, активи, пасиви);

4) ідентифікація методичного підходу та системи показників податкового аналізу повинна здійснюватися, виходячи із інформаційних потреб систем управління [9, с.131].

На основі проведеного аналізу існуючих методик та враховуючи правила визначення податкового навантаження пропонуємо авторський підхід до його розрахунку (табл. 1).

Показники податкового навантаження доцільно розраховувати за всіма податками, які фактично сплачує підприємство, що дасть змогу приймати ефективні управлінські рішення і за необхідності за допомогою легальних методів мінімізувати податковий тиск на підприємство. Крім того, ми вважаємо за доцільне враховувати рівень сплати ЄСВ підприємством. Хоча, відповідно до вітчизняного податкового законодавства, єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування не є податком, проте це обов'язковий і регулярний страховий внесок, який сплачує роботодавець за найманих працівників, що сплачується з власних коштів підприємства. І тим самим збільшує його витрати та відволікає оборотні кошти. Також ми пропонуємо враховувати рівень платіжної дисципліни підприємства та частки кредиторської/дебіторської заборгованостей за розрахунками з бюджетом.

Податкове навантаження відіграє важливу роль у системі управління підприємством, оскільки є прямим об'єктом фінансового управління. Саме податкове навантаження визначає кількісну та якісну оцінку впливу податків на суб'єкт господарювання та характеристику можливості підприємства розширювати своє виробництво і тим самим масштабувати діяльність та максимізувати прибутки.

Податкове навантаження є наслідком податкової політики держави та якісною характеристикою будь-якої системи оподаткування. Воно реалізується на таких чотирьох рівнях:

1) податковий тиск безпосередньо податкових важелів;

2) податковий тиск усієї сукупності податків;

3) використання механізму пільг платниками, надання пільгових кредитів, дотацій, при цьому податковий тиск переміщується з одних платників податків на інших;

4) використання податкових технологій, за яких посилюється податковий тиск на платника податку (наприклад, авансовані платежі, які передбачають сплату податку платником до моменту отримання результатів його господарської діяльності) [10, с. 328].

Встановлення оптимального рівня податкового навантаження створює умови для стійкого економічного зростання та підвищення підприємницької активності. В умовах ведення бойових дій та запровадження воєнного стану питання оптимізації податкового навантаження на суб'єктів господарювання постає особливо гостро. Суттєве зменшення адміністративного та податкового тиску на бізнес дозволить зберегти оборотні кошти підприємств та мати ресурс на подолання викликів та загроз, які виникають.

Таблиця 1

Показники рівня податкового навантаження підприємства

Показник	Методика розрахунку	Економічний зміст показника
Частка непрямих податків у сумі виручки від реалізації товарів, робіт, послуг підприємства ($Ч_{\text{нп}}$)	$Ч_{\text{нп}} = \text{НП}/\text{ВР}$, де НП – сума непрямих податків, які сплачуються підприємством; ВР – виручка від реалізації товарів, робіт, послуг.	коефіцієнт відображає, яка сума непрямих податків припадає на одну гривню виручки від реалізації підприємства, отриманого у звітному періоді
Коефіцієнт оподаткування прибутку ($K_{\text{оп}}$)	$K_{\text{оп}} = \text{Пп}/\text{Пб}$, де Пп – податки, що їх сплачують з прибутку за певний період; Пб – балансовий прибуток підприємства за цей період.	демонструє частку податків, які підприємство сплачує з прибутку, в сумі отриманого ним прибутку
Коефіцієнт відволікання оборотних активів у дебіторську заборгованість за розрахунками з бюджетом ($K_{\text{дз}}$)	$K_{\text{дз}} = \text{ДЗб}/\text{ОА}$, де ДЗб – дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом; ОА – оборотні активи.	характеризує частку дебіторської заборгованості за розрахунками з бюджетом у оборотних активах підприємства
Частка кредиторської заборгованості за розрахунками з бюджетом в загальному обсязі поточних зобов'язань ($K_{\text{кз}}$)	$K_{\text{кз}} = \text{КЗб}/\text{ПЗ}$, де КЗб – кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом; ПЗ – поточні зобов'язання.	показує який обсяг кредиторської заборгованості підприємства припадає на одиницю його поточних зобов'язань та характеризує рівень платіжної дисципліни підприємства
Коефіцієнт співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованостей за розрахунками з бюджетом ($K_{\text{дз/кз}}$)	$K_{\text{дз/кз}} = \text{ДЗб}/\text{КЗб}$	показує скільки на одну гривню кредиторської заборгованості підприємства перед бюджетами припадає дебіторської заборгованості фінансових і податкових органів
Коефіцієнт платіжної дисципліни ($K_{\text{плд}}$)	$K_{\text{плд}} = (\text{Поп} - \text{ШС})/\text{Поп}$, де Поп – прибуток від операційної діяльності; ШС – збитки від штрафних санкцій.	характеризує платіжну дисципліну підприємства
Податкове навантаження за ЄСВ ($\text{ПН}_{\text{єсв}}$)	$\text{ПН}_{\text{єсв}} = \text{ЄСВ}/\text{Д}$, де ЄСВ – єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування Д – доходи підприємства	показує яка сума ЄСВ припадає на одиницю доходів підприємства
Податкове навантаження за іншими податками, які сплачує підприємство в ході своєї діяльності	$\text{ПН}_{\text{єсв}} = \text{Пі}/\text{Д}$, де Пі – інші податки, які сплачує підприємство в розрізі окремих податків Д – доходи підприємства	показує яка сума податків припадає на одиницю доходів підприємства

Джерело: складено авторами

На час війни та для післявоєнного стану держава частково лібералізувала та дерегулювала податкову та митну політику. Проаналізуємо зміни, які відбулися у податковому законодавстві та мали суттєвий вплив на рівень податково навантаження підприємств. Так, внесені зміни дозволили з 01 квітня 2022 року суб'єктам господарювання перейти на спрощену систему оподаткування та сплату єдиного податку зі ставкою 2%. Сплата податку відбувається аналогічно як для спрощенців, які перебувають на третій групі оподаткування. Обмежень стосовно обсягу доходу та кількості осіб, які перебувають у трудових відносинах з підприємствами для переходу на таку систему оподаткування немає. Єдиний податок за ставкою 2% замінить податок на прибуток та податок на додану вартість. Тобто для платників ПДВ, які використовують специфічну форму оподаткування, всі операції з реалізації товарів, послуг, місце постачання яких розташоване на митній території України, вважаються такими, що не є об'єктом оподаткування ПДВ, податкові накладні за такими операціями не складаються. Проте, не всі підприємства можуть скористатися такими новаціями, зокрема суб'єкти господарювання не мають права на застосування вищезазначеного права, якщо здійснюють діяльність з:

- організації, проведення азартних ігор, лотерей (крім розповсюдження лотерей), парі (букмекерське парі, парі тоталізатора);
- обміну іноземної валюти;
- виробництва, експорту, імпорту, продажу підкацизних товарів (крім роздрібного продажу паливно-мастильних матеріалів в ємностях до 20 літрів та діяльності фізичних осіб, пов'язаної з роздрібним продажем пива, сидру, пері (без додання спирту) та столових вин);
- видобутку, реалізації корисних копалин;
- страхові (перестрахові) брокери, банки, кредитні спілки, ломбарди, лізингові компанії, довірчі товариства, страхові компанії, установи накопичувального пенсійного забезпечення, інвестиційні фонди і компанії, інші фінансові установи, визначені законом; реєстратори цінних паперів;
- представництва, філії, відділення та інші відокремлені підрозділи юридичної особи, яка не є платником єдиного податку;
- фізичні та юридичні особи-нерезиденти.

Податковим (звітним) періодом для платників єдиного податку третьої групи за ставкою 2% доходу є календарний місяць. Наразі з урахуванням змін, внесених до Податкового кодексу України, розроблено

нову форму податкової декларації платника єдиного податку третьої групи на період дії воєнного, надзвичайного стану.

Зменшенням фіскального тиску на підприємства стало і звільнення від мита товарів, які ввозяться на територію України та звільнення від сплати податку на додану вартість операцій із ввезення товарів платниками, які перебувають на спрощеній системі оподаткування першої, другої та третьої групи та сплачують єдиний податок за ставкою 2%. Окрім того, законом передбачено спрощення процедур митного оформлення таких товарів.

Лібералізація податкового законодавства торкнулася і податку на додану вартість. Зменшено ставку податку на додану вартість на імпорт та постачання бензинів моторних, важких дистилатів, скрапленого газу, нафти та сирих нафтопродуктів, одержаних з бітумінозних порід (мінералів) до 7 %. Звільнено від оподаткування ПДВ операції з ввезення та постачання на митній території України спеціальних засобів індивідуального захисту та бронежилетів для добровільних формувань територіальних громад, утворених відповідно до норм чинного законодавства.

На період дії правового режиму воєнного стану, платники податку за операціями з придбання товарів/послуг, за якими в Єдиному реєстрі податкових накладних постачальниками не зареєстровано податкові накладні та/або розрахунки коригування до них, включають до складу податкового кредиту звітного періоду суми ПДВ, сплачені (нараховані) у складі вартості придбаних товарів/послуг, на підставі наявних у платника первинних (розрахункових) документів, складених (отриманих) платником податку за операціями з придбання товарів/послуг відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». Проте, протягом шести місяців після припинення або скасування дії воєнного стану платники зобов'язані: забезпечити реєстрацію в Єдиному реєстрі податкових накладних всіх податкових накладних та розрахунків коригування, реєстрація яких відстрочена на період дії воєнного стану та уточнити (привести у відповідність) податковий кредит, задекларований платниками під час дії воєнного стану на підставі наявних у платника первинних (розрахункових) документів, з урахуванням даних податкових накладних та розрахунків коригування, зареєстрованих у Єдиному реєстрі податкових накладних.

З метою полегшення фіскального тиску на платників ПДВ при втраті або знищенні товарів, що були придбані чи виготовлені з ПДВ як під час дії правового режиму воєнного/надзвичайного стану так і до його запровадження, а також при їх передачі в державну чи комунальну власність, у т. ч. на користь добровільних формувань територіальних громад, та надані на користь інших осіб для потреб забезпечення оборони України податкові зобов'язання з ПДВ не нараховуються та податковий кредит, сформований при їх придбанні, не коригується.

Що стосується бюджетного відшкодування з податку на додану вартість, то можливість одержання цих коштів у період воєнного стану можливо лише за умови узгоджена суми ПДВ за результатами проведення камеральної перевірки. Проте, бюджетне відшкодування ПДВ до розрахунку якого включені суми податкового зобов'язання за операціями, що оподатковуються за пільговою ставкою 7% не здійснюється. Суми такого від'ємного значення зараховуються до складу податкового кредиту наступного звітного (податковий) періоду [11–13].

Юридичні особи, які належать до третьої групи платників єдиного податку, мають право зменшити податкове навантаження з ЄСВ шляхом не сплати єдиного соціального за найманих працівників, призваних під час мобілізації на військову службу до Збройних Сил України. Також на період дії правового режиму воєнного, надзвичайного стану та протягом трьох місяців після припинення або скасування, штрафні санкції не застосовуватимуться, а пеня за цей період не нараховується, нарахована підлягає списанню. У даний період встановлено мораторій на проведення документальних перевірок правильності нарахування, обчислення та сплати єдиного внеску.

Поряд із лібералізацією податкового законодавства та зменшенням податкового тиску на рівні держави суб'єктам господарювання доцільно здійснювати оптимізацію й регулювання податкового навантаження шляхом розробки власної ефективної податкової політики.

Податкова політика передбачає: вибір системи оподаткування (загальна система оподаткування чи спрощена система оподаткування); визначення податкових пільг і можливості їх застосування на підприємстві; фінансово-господарська трансформація та диверсифікації та зміни при цьому податкового навантаження підприємства (управління товарними залишками; аутсорсинг частини основних та допоміжних бізнес-процесів; оптимізація дохідної частини та перенести частини доходів на інших юридичних або фізичних осіб – підприємців, які мають менших податковий тиск; залучення неоподатковуваних ресурсів таких як поворотні фінансові допомоги, поповнення статутного капіталу, лізинг; формування прибутку в компаніях, зареєстрованих в юрисдикціях з більш вигідною системою оподаткування, ніж українська, при міжнародних операціях за умови побудови власником ланцюга з контрольованих операцій, тощо), розробку планів податкових платежів у цілому по підприємству (планування розмірів податків, зборів та обов'язкових платежів згідно з чинними нормативами, ставками та за затвердженими методиками; моделювання баз оподаткування щодо кожного окремого податку чи збору, сплачуваних підприємством); розробку податкового календаря; визначення та оцінка ефективності розробленої податкової політики й системи оподаткування підприємства.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі

В умовах невизначеності та ризиків, нестабільності економічної ситуації та податкового законодавства, запровадження правового режиму воєнного стану недостатня увага з боку суб'єктів господарювання до податкового чинника може призвести до скорочення обсягів діяльності, зменшення рівня прибутковості та навіть до банкрутства та ліквідації підприємств. З іншого боку, вибір оптимальної системи оподаткування, використання передбачених податковим законодавством пільг і знижок може забезпечити не тільки збереженість отриманих фінансових нагромаджень, але й створює підґрунтя до розширення діяльності, здійснення модернізації виробництва та розширює інвестиційні можливості підприємств за рахунок економії на податках, повернення податкових платежів та вивільнення обігових коштів.

Аналізу податкового навантаження підприємств є важливим атрибутом ринкових умов господарювання та ефективного управління, оскільки отримана інформація є індикатором для зміни системи оподаткування, та застосування сучасних механізмів оптимізації податкового тиску та трансформації фінансово-господарської діяльності, а також є релевантною для порівняння між суб'єктами господарювання, галузями чи секторами економіки.

В умовах запровадження правового режиму воєнного стану подальших наукових досліджень потребують питання вибору оптимальних інструментів оптимізації податкового навантаження.

Література

1. Фінанси підприємств : підручник / керівник авт. кол. і наук. ред. А.М. Поддєрьогін. – 3-е вид., перероб. та доп. – К. : КНЕУ, 2000. – 460 с.
2. Балашова О.В. Податковий механізм управління підприємством / О.В. Балашова // Економіка: проблеми теорії і практики. – 2003. – № 5. – С. 918–925.
3. Гавриленко Н.В. Вплив податкового навантаження підприємницької сфери на національну економіку/ Н.В. Гавриленко // Науковий вісник. – 2007. – № 3(40). – С. 12-17.
4. Буцька О.Ю. Методика оцінки податкового навантаження: порівняльний аналіз / О.Ю. Буцька // Агросвіт. – 2013. – № 24.– С. 25–27.
5. Новік О.І. Глумачення поняття «податкове навантаження» у вітчизняній та зарубіжній літературі / О.І. Новік // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2015. – Вип. 6. – С. 756–762.
6. Соколовська А.М. Теоретичні засади визначення податкового навантаження та рівня оподаткування економіки / А.М.Соколовська // Економіка України. – 2006. – № 7. – С. 4–13.
7. Концева В.В. Обліково-аналітичне забезпечення оцінки податкового навантаження підприємства [Електронний ресурс] / В.В. Концева, Н.В. Антоненко, І.О. Карлова // Економіка та суспільство. – 2021. – Вип. 29. – Режим доступу : <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/547>
8. Paying Taxes methodology. The World Bank Group [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.doingbusiness.org/en/methodology/paying-tax>
9. Кузь В.І. Методичні підходи до аналізу податкового навантаження на основні показники діяльності суб'єкта господарювання / В.І. Кузь // Importance of Soft Skills for Life and Scientific Success: Proceedings of the 1st International Scientific and Practical Internet Conference, March 1-2, 2022. FOP Marenichenko V.V., Dnipro, Ukraine. P. 130–133.
10. Іванов Ю.Б. Сучасне оподаткування: мотиваційний аспект : [монографія] / Ю.Б. Іванов, О.Л. Єськов. – Х. : ІНЖЕК, 2007. – 328 с.
11. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану : Закон України від 15.03.2022 р. № 2120-IX [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text>
12. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей оподаткування та подання звітності у період дії воєнного стану : Закон України від 03.03.2022 р. № 2118-IX / Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2118-20#Text>
13. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей оподаткування та подання звітності у період дії воєнного стану : Закон України від 24.03.2022 р. № 2142-IX / Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2142-%D0%86%D0%A5#Text>

References

1. Finansy pidpriemstv : pidruchnyk / kerivnyk avt. kol. i nauk. red. A.M. Poddierohin. – 3-e vyd., pererob. ta dop. – K. : KNEU, 2000. – 460 s.
2. Balashova O.V. Podatkovi mekhanizm upravlinnia pidpriemstvom / O.V. Balashova // Ekonomika: problemy teorii i praktyky. – 2003. – № 5. – С. 918–925.
3. Havrylenko N.V. Vplyv podatkovoho navantazhennia pidpriemnytskoi sfery na natsionalnu ekonomiku/ N.V. Havrylenko // Naukovyi visnyk. – 2007. – № 3(40). – С. 12-17.
4. Butska O.Iu. Metodyka otsinky podatkovoho navantazhennia: porivnialnyi analiz / O.Iu. Butska // Ahrosvit. – 2013. – № 24.– С. 25–27.

5. Novik O.I. Tlumachennia poniattia «podatkove navantazhennia» u vitchyzniani ta zarubizhnii literaturi / O.I. Novik // Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky. – 2015. – Vyp. 6. – S. 756–762.
6. Sokolovska A.M. Teoretychni zasady vyznachennia podatkovoho navantazhennia ta rivnia opodatkovannia ekonomiky / A.M. Sokolovska // Ekonomika Ukrainy. – 2006. – № 7. – S. 4–13.
7. Kontseva V.V. Oblikovo-analitychne zabezpechennia otsinky podatkovoho navantazhennia pidpriemstva [Elektronnyi resurs] / V.V. Kontseva, N.V. Antonenko, I.O. Karlova // Ekonomika ta suspilstvo. – 2021. – Vyp. 29. – Rezhym dostupu : <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/547>
8. Paying Taxes methodology. The World Bank Group [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <https://www.doingbusiness.org/en/methodology/paying-tax>
9. Kuz V.I. Metodychni pidkhody do analizu podatkovoho navantazhennia na osnovni pokaznyky diialnosti subiekta hospodariuvannia / V.I. Kuz // Importance of Soft Skills for Life and Scientific Success: Proceedings of the 1st International Scientific and Practical Internet Conference, March 1-2, 2022. FOP Marenichenko V.V., Dnipro, Ukraine. R. 130–133.
10. Ivanov Yu.B. Suchasne opodatkovannia: motyvatsiinyi aspekt : [monohrafiia] / Yu.B. Ivanov, O.L. Yeskov. – Kh. : INZHEK, 2007. – 328 s.
11. Pro vnesennia zmin do Podatkovoho kodeksu Ukrainy ta inshykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo dii norm na period dii voiennoho stanu : Zakon Ukrainy vid 15.03.2022 r. № 2120-IX [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text>
12. Pro vnesennia zmin do Podatkovoho kodeksu Ukrainy ta inshykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo osoblyvosti opodatkovannia ta podannia zvitnosti u period dii voiennoho stanu : Zakon Ukrainy vid 03.03.2022 r. № 2118-IX / Verkhovna Rada Ukrainy [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2118-20#Text>
13. Pro vnesennia zmin do Podatkovoho kodeksu Ukrainy ta inshykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo osoblyvosti opodatkovannia ta podannia zvitnosti u period dii voiennoho stanu : Zakon Ukrainy vid 24.03.2022 r. № 2142-IX / Verkhovna Rada Ukrainy [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2142-%D0%86%D0%A5#Text>